2. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. Т. 1, 2 // Київ: Оберіг, 1991.
3. Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища // Київ: Знання, 1990. – 48 с.
4. Магия имени / сост. А.Ю. Романова. // Донецк, 2003.
5. Матвієнко А. Рідне слово // Київ, 1994.
6. Поляков Е.Н. Из истории русских имен и фамилий // Москва, 1975.
7. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища // Київ, 1996.
8. Чак Є. Мандрівка в Країну слова // Київ., 1981.
9. vk.com/spadok_predkiv
10. names.neolove.ru/last_names

Чохань М.І.
студентка,
Науковий керівник: **Таран О.С.**
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»

ГЕНДЕРНО МАРКОВАНІ ЕПІТЕТИ В РОМАНАХ І. РОЗДОБУДЬКО «ҐУДЗИК» ТА В. ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»

Епітет – це «художнє, образне означення, що називає характерну властивість предмета, явища. Найчастіше в ролі епітета виступають прикметникові означення» [1, с. 58] Вивченню епітетів присвячені такі розвідки: «Епітет у структурі мовного портрета людини (на матеріалах поетичної мовотворчості кінця ХХ – на початку ХІ століття)» (Г. Дядченко), «Епітети в романі П. Куліша «ЧОРНА РАДА» (В. Мастеровенко), «Семантика епітетів на позначення зовнішності людини в українській поезії 20-30-х рр. ХХ ст.» (Л. Шутова), «Епітети у системі зображально-виражальних засобів народних творів про голодомор» (В. Сокіл), «Особливості функціонування прикметникових епітетів у поетичній мові представників «ПРАЗЬКОЇ ШКОЛИ»«(Н. Шимків), «Епітет як засіб реалізації експресивності в українських історичних романах» (Г. Гайдученко), «Епітети в українських народних прислів'ях та приказках» (Д. Бондаренко). Однак епітети як гендерні маркери ще не були предметом уваги, чим і зумовлене наше звернення до цієї теми.

Мета статті – виявити й зіставно проаналізувати гендерно марковані епітети в романах Ірен Роздобудько «Ґудзик» (2015 р.) та Володимира Лиса «Століття Якова» (2015 р.). З роману І. Роздобудько «Ґудзик» шляхом суцільного вибирання було отримано 958 словосполучень із епітетами – іменниково-прикметникові конструкції, з роману В. Лиса «Століття Якова» – 1078 іменниково-прикметникових конструкцій. У наступних підрахунках загальна кількість епітетних конструкцій прийнята за 100% у кожного автора окремо.

І етап. За даними статистичного аналізу, обсяг тексту, тобто загальна кількість словоформ у романі І. Роздобудько «Ґудзик» – 42135. Відносна частота вживання епітетів 0.022, що свідчить про те, що частка епітетів у творі – 2,3%. У романі В. Лиса «Століття Якова» – 59080, відносна частота вживання епітетів – 0,018, що свідчить про те що частка епітетів у творі – 1,8%. Як бачимо, за цим показником різниця несуттєва (0,5%).

ІІ етап – виявлення за означуваним іменником епітетних конструкцій на позначення жінки /чоловіка. У романі І. Роздобудько «Ґудзик» виявлено 22 (3,2%) епітетні конструкції на позначення жінки та чоловіка – 31 (2,3%). У романі В. Лиса «Століття Якова» на позначення жінки – 70 (6,5%) і чоловіка – 102 (9,4%). Як бачимо, в романі В. Лиса «Століття Якова» гендерно марковані епітети переважають, причому на 3,3% більше епітетних конструкцій на позначення жінки та на 4,8% – стосовно чоловіка.

ІІІ етап – аналіз оцінної конотації гендерно маркованих епітетів за обома авторами. У романі І. Роздобудько «Ґудзик» серед словосполучень, що позначають *жінку*, частка негативно конотованих – 0,4%, позитивно конотованих – 1,3%, з нейтральною оцінкою – 0,6%. Серед епітетних конструкцій на позначення *чоловіка* частка негативно конотованих – 0,9%, позитивно конотованих – 2%, з нейтральною оцінкою – 0,3%. Отже, у цьому романі переважає позитивна конотація гендерно маркованих епітетів, причому негативно конотованих епітетних позначень жінки вдвічі менше за такі ж стосовно чоловіка.

У романі В. Лиса «Століття Якова» серед епітетних конструкцій на позначення *жінки* частка негативно конотованих епітетів – 2,9%, позитивно конотованих – 1,5%, з нейтральною оцінкою – 2,1%. Щодо епітетів із *маскулінним* маркуванням: частка негативно конотованих епітетів – 2,9%, позитивно конотованих – 1,9% та з нейтральною оцінкою – 4,6%. Отже, у романі В. Лиса переважає негативна конотація гендерно маркованих епітетів, а також на позначення чоловіка – нейтральна оцінка.

ІV етап – аналіз семантики гендерно маркованих епітетів. Ці епітети описують: соціальний стан, зовнішність, особисті якості, вік та психологічні характеристики тощо. У романі І. Роздобудько «Ґудзик» епітетні конструкції на позначення *жінки* описують: зовнішній вигляд – 0,6%, фізичний стан – 0,1%, особливості характеру й поведінки – 1,2%, вік – 0,2%, соціальний стан – 0,8%; епітетні конструкції на позначення *чоловіка* описують: зовнішній вигляд – 0,5%, психічний стан – 0,1%, розум – 0,2%, емоції – 0,1, особливості характеру й поведінки – 1,4%, вік – 0,4%, соціальний стан – 0,5%. Як бачимо, в гендерно маркованих епітетах превалюють позначення особливостей характеру й поведінки.

У романі В. Лиса «Століття Якова» в епітетних конструкціях на позначення *жінки*, частка епітетів, що описують соціальний стан становить 2,04%, психічний стан – 0,5%, розум – 0,2%, особливості характеру й поведінки – 1,5%, вік – 1,2%, соціальний стан – 0,8%, родинні стосунки – 0,09%, майновий стан – 0,09%; на позначення *чоловіка*: зовнішній вигляд – 1,6%, психічний стан – 0,2%, розум – 0,4%, особливості характеру й поведінки – 2,3%, стосунки між людьми – 0,2%, вік – 1,4%, соціальний стан – 2,9%, родинні стосунки – 0,02%. Отже, у романі В. Лиса найчастотнішими характеристиками і жінки, і чоловіка є соціальний стан, що, імовірно, зумовлено сюжетом роману.

Порівняльний аналіз результатів дослідження за 4-ма етапами дає змогу зробити такі висновки. В обох романах переважають епітетні конструкції на позначення чоловіка. У романі І. Роздобудько «Ґудзик» переважають позитивно конотовані епітети, а в романі В. Лиса «Століття Якова» – негативно конотовані та нейтральної оцінки щодо позначення чоловіка. У романі І. Роздобудько «Ґудзик» переважають епітети, які описують психологічні характеристики людини, а в романі В. Лиса «Століття Якова» – описують соціальний стан людини. Виявлені

відмінності зумовлені як специфікою романів, їхніми сюжетами, так і гендерними відмінностями у світосприйнятті авторів.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Р.; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К., 2001. – 222 с.

Шевчук О.В.
викладач,
Одеська національна академія харчових технологій

ОБРАЗ МАКСИМА КРИВОНОСА В УКРАЇНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРІ

Український фольклор – духовна скарбниця мудрості багатьох поколінь, у якій знайшли своє відображення не лише календарно-обрядові свята, але й героїчні сторінки історії нашого народу. Українські думи та історичні пісні – одна з найважливіших складових народної творчості.

У народно-пісенній спадщині відображено національно-візвольні ідеї українців, уславлено самовідданість і героїзм у боротьбі з поневолювачами, схарактеризовано світоглядні і моральні позиції українського народу.

«Українська музика та поезія є найрозкішніша, найзапашніша з усіх гілок на дереві світової народної творчості. Мінорну основним своїм змістом, смутну навіть у своєму веселому пориві, українську пісню ставлять всі знавці на перше місце в музиці всіх народів. Українські думи, що через століття передавалися Гомерами України – кобзарями, сяють своїми барвами, почуваннями, лицарством у любові і вражді, розмахом козацкої відваги та філософічною вдумливістю» [4, с. 4].

Народ виявляв у слові своє ставлення до національних героїв, увіковічнюючи їхні імена в піснях і думах. До таких героїв належить і Максим Кривоніс – один з видатних полковників визвольної армії Богдана Хмельницького та хоробрий оборонець скривджених. Він залишив свій слід і в історії, і в усній творчості, і в літературі.

Максим Кривоніс (або Перебийніс, як зустрічаємо у фольклорних джерелах) народився приблизно 1598 року, а за іншими відомостями – близько 1600 року. Одностайної думки щодо місця народження та соціального походження народного ватажка немає.

Юрій Мицик говорив про те, що важко встановити місце народження Максима Кривоноса. Одні історики вважають батьківщиною козацького полковника Житомирщину, місто Остріг на Волині, інші – Могилів-Подільський або Наддніпрянщину. Сам Ю. Мицик дотримується думки, що Кривоніс походив з міста Вільшаної на Черкащині [3, с. 70].

Підтвердження цьому знаходимо у народній думі «Хмельницький і Барабаш», де згадується «Максим Ольшанський».

«Один полковник – Максим Ольшанський,
А другий – Мартин Полтавський,
Третій полковник – Іван Богуня,
А четвертий – Матвій Борохович...» [2, с. 121].